

sł. *bolân bôlna* (SSKJ: *bolân bôlna*) od XVI w. (Megiser 1592), *bôlen -lna*, *bolên* 'chory' (Pleteršnik), sch. *bôlan* 'bolesny', 'chory' od XVII w. (RJAŽ), dziś też *bôlan bôlna* : *bôlna* (także *bôlan bôlna*, Vuk) 'ts.', 'nieszczęśliwy', scs. БОЛАНЬ 'chory', bułg. бôлен 'ts.' (też dial. np. BDial. III 41), maced. бôлен -лна 'ts.', też dial. bôlin, bôlna, bôlnu 'ts.' (Małecki SW);

strus. już w XI w. БОЛАНЬ 'chory', 'cierpiący', ros. больнôй 'chory, schorowany', 'cierpiący, bolący', w znaczeniu subst. 'pacjent, chory', dial. больный 'sprawiający ból', 'miły, drogi, ujmujący', больнôй 'mały, niepewny, o kotwicy' (SRNG), ukr. tylko prowinc. бôльно adv. 'boleśnie' (Žel.), brus. dial. бôlna adv. 'ts.' (Nosovič). ~

Od *bolъ*, *bol'ьti* z suf. -ьnъ.

Meillet Ét. 438, Brodowska-Honowska SPS 101.

T.Sz.

bol'e adv. 'lepiej; więcej; bardziej'

głuż. *bôle* 'więcej, bardziej';

sł. *bôlj* (< *bolje*) 'bardziej, więcej, w większym stopniu', *bôlje* (: *bôljše*) 'lepiej', stsl. też 'bardziej, więcej', sch. *bôlje* 'lepiej, melius' od XIV w., stsch. też 'więcej, magis' XII—XIV w. (zaświadczone tylko z rozszerzeniem o š: *boljše*), scs. БОЛЕ 'więcej', bułg. dial. бôле, zwykle нô-боле 'lepiej', нâй-боле 'najlepiej';

strus. БОЛЕ : БОЛЪ : БОЛЪ : БОЛЪ 'więcej; lepiej', ros. бôлее : бôльше 'więcej, bardziej', 'większy', pot. 'przeważnie, po większej części', бôлее 'więcej, bardziej', w połączeniu z adi. i adv. służy także do tworzenia compar., przestarz. i region. też бôле 'więcej', ukr. бiльше, бiльш 'więcej', u Hrinčenki бôле 'dobrze', brus. бôлей : бôльш 'więcej, bardziej'. ~

Pierwotne neutrum od *bol'ьjъ* (zob.).

K.P. — F.S.

bol'ьjъ *bol'ьši bol'e* 'większy; lepszy' compar. do *velikъ*, *dobrъ*

~ sł. *bôlji* : *bôljši* 'lepszy', sch. *bôljī* 'lepszy, melior' od XIV w., stsch. też 'większy, maior' XIII—XIV w., scs. БОЛНИ БОЛЪНИ БОЛЪ 'większy, lepszy, maior, plus, melior, praestans, superior';

strus. БОЛНИ : БОЛЪНИ 'maior', БОЛЪНИ : БОЛЪНИ 'większy, starszy, lepszy, wyższy, maior, praestantior, melior', ros. большôй 'duży, wielki; silny, ważny', przestarz. i dial. 'starszy', бôльший 'większy' compar. do большôй, ukr. бiльший 'większy; starszy', brus. бôльшы 'większy; starszy', dial. бальшî 'wielki, ogromny'. ~

Także w I członie NO, np.: pol. *Bolesław* od X w., stpol. też *Bolebor*, *Bolemysł* (SSNO, Malec PO PAN 17, s. 28, 68), czes. *Boleslav* od XII w., stczes. z XIII w. *Bolebor*, *Bolemil* (Gebauer SL, Svoboda SOJ 70), sch. już w IX w. *Bôljedrâg*, od XI w. także *Bôljeslav*, *Bôljemîr* (RJAŽ), bułg. Болеслав (zam. Болеслав, BER I 65, Пчев RLI 82).

Por. kasz.-sli. *b'olastī* (**bol-istō*?) 'tłusty, otyły' (Lorentz PW), wg Sychty SK przestarz. pln. *bol'ěsti* 'ts.', 'kopiasty', stpol. od XIII w. NO *Bolesta* (Taszycki Rozprawy I 85).

Prapokrewne: stind. *bálīyān* 'silniejszy', *bálištha-* 'najsilniejszy' : *bálam* 'siła, moc', grec. βέλτερος, βελτίων 'lepszy', βέλτατος, βέλτιστος 'najlepszy', łac. *dē-bilis* 'słaby, bezsilny'.

Osthoff IF VI 1—8, Berneker SEW I 72, Vasmer REW I 105, Vaillant RES IX 6—7, GC II 2, 577—8, Thieme Language XXXI 445—7.

K.P. — F.S.

bol'ьma : **bol'ьmi** dial. pld. 'bardziej, lepiej, magis, melius'

bol'ьma : ~ sch. przestarz. od XVIII w. *bôljma* (też u Vuka), cs. БОЛЪМА,

rus.-cs. БОЛЫМ (stąd ros. stare u Dala *болымá* i stuktur. XV w. БОЛМ, Tym-chenko). ~

bol'ьmi: ~ stserb. БОЛММ, scs. БОЛММ (cs. też БОЛММ), rus.-cs. БОЛММ, БОЛМММ (stąd stare u Dala *болымá* i stuktur. XV w. БОЛММ). ~

Od *bol'ьjъ*, z suf. -ьма : -ьми.

Vaillant GC II 2, 692, Jahn Adv. 47.

F.S.

bol'ьmi zob. **bol'ьma**

boranъ zob. **baranъ**

boraviti *borav'o* dial. pld. 'zajmować się czymś, robić, działać'

~ sch. od XVI w. *bòraviti bòravim* 'przebywać, mieszkać, żyć, degere; spędzać czas, trwać, znajdować się w jakimś stanie', dial. *boràvit boràvim* 'walczyć, bojować, bić się, zmagać się; znosić, cierpieć' (Elezović Kos.-Met.), tylko w formie zaprzeczonej dial. *nebòraviti* 'nie zapominać' (RSAN II 63), por. też ogólne *zabòraviti* 'zapomnieć, puścić w niepamięć' (co do rozwoju znaczeniowego por. *zabyti* 'zapomnieć' : *byti*), bułg. *бoпáся* 'zajmować się, mieć do czynienia; robić, działać, czynić', dial. też 'rządzić się, rozporządzać, dysponować; chwycić, dotyczyć' (Gerov), 'bredzić, majaczyć' (Rodopy BER I 67, BDial. II 131), maced. *бoпaсу* 'robić, działać, czynić; mieszać; grzebać, przewracać'. ~

Brak pewnej etymologii. Najprawdopodobniej do *borti bor'o* 'walczyć' z sufiksem -av- (o paralelach morfologicznych patrz BER I 67—8, por. też może bułg. dial. adi. *бoпaсѣ* 'ruchliwe burzliwe — o żurawiacz' — Gorov Strandža BDial. I 68). Rozwój semantyczny byłby 'walczyć (jak w dial. sch.), rozprawiać się z trudnościami, wykonywać coś z trudem' ⇒ 'robić, działać, zajmować się czymś' (BER I 67—8). Čop (SRL XII 170—6) dopatrywał się tu już ie. compositum **bo-rava* = **bho-rōuā* (ie. praep. **bhe-* : *bho-* + ie. *rōuā* 'spokój, odpoczynek'). Brak jakiegokolwiek śladu tych wyrazów w słow. nie pozwala na przyjęcie tej koncepcji. U Čopa też krytyka innych pomysłów etymologicznych, nie znajdujących również uzasadnienia na materiale słowiańskim. Nie przekonuje też ostatnia próba objaśnienia wyrazu Głzbova SDW 53—9. — Skok ER I 188—9 przyjmował kontaminację *baviti* i *boriti*.

K.P. — F.S. — W.F.

bordla *bordly*, acc. *blordg* 'zarost na dolnej części twarzy, barba; część twarzy poniżej dolnej wargi, mentum', także przen. o 'różnych przypominających czymś brode przedmiotach i roślinach'

~ pol. *broda* 'barba' od XIV w., 'mentum' od XV w., też o 'różnych przedmiotach podobnych': 'pek dłuższej sierści lub piór na podgardlu, pod pyskiem (u zwierząt, ptaków)' od XVI w., stpol. XVI w. też 'zarost na ciele w dolnej części brzucha; grzebień podszyjny u kury; dziób statku', dial. np. 'grzywa u konia nad czołem; sam koniec dolny ostrza siekiery; najszersza część kosy; pozostała część drzewa ściętego, część pnia blisko korzenia', 'odpadki słomy przy krajaniu siewki', 'nie zżęta kępka zboża ominięta przy koszeniu; nie zżęta w ostatnim pokosie kępka zboża, którą żniwiarze wiążą w obrzędowy snopek z okazji zakończenia żniw' (MAGP XI m. 542, Zaręba AJS II m. 97), 'obrzędy odprowadzane wokół tego snopka' (SGP zeszyt próbny), też w nazwach roślin, np. stpol. *kozia broda* 'ostróżeczka polna, Delphinium consolida; tawuła, Spiraea aruncus', dial. 'gatunek trawy; grzyb goździanka żółta, Clavaria flava, Clavaria botrytis', na północy Kaszub także w archaicznej postaci bez metatezy *kozã barda* 'grzyb Cla-